

АДАПТАЦІЯ СТУДЕНТІВ-ПЕРШОКУРСНИКІВ ДО НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ ЗАСОБАМИ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Кисельов Валерій Олександрович,

кандидат педагогічних наук,
старший викладач кафедри теорії та методики спорту
Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка
ORCID ID: 0009-0001-9492-7776

Кулик Ніна Анатоліївна,

кандидат наук з фізичного виховання та спорту, доцент,
доцент кафедри теорії та методики спорту
Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка
ORCID ID: 0000-0001-7319-3753

Бикова Марія Миколаївна,

кандидат педагогічних наук, доцент,
старший викладач кафедри педагогіки
Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка
ORCID ID: 0000-0002-0386-1856

У статті розглянуто шляхи оптимізації процесу адаптації до навчального процесу в умовах дистанційного навчання студентами-першокурсниками у закладах вищої освіти. Доведено важливість ролі використання цифрових технологій для організації навчального процесу у закладах освіти різного типу. Використання цифрових технологій в освітній діяльності сприяє підвищенню якості навчання, істотно прискорює передачу і засвоєння знань, що дає можливість студентам-першокурсникам успішно та швидко адаптуватися у студентському середовищі.

Мета дослідження полягає у теоретичному аналізі та обґрунтуванні ефективності використання цифрових технологій для адаптації студентів-першокурсників в освітньому процесі. Методи дослідження: теоретичний аналіз наукових джерел із проблеми адаптації першокурсників та створення єдиного електронного середовища в університеті; методи систематизації, порівняння, зіставлення, узагальнення даних, одержаних у процесі вивчення науково-педагогічної літератури.

Проаналізовано проблему адаптації студентів-першокурсників до умов навчання у ЗВО та охарактеризовано її види, соціальний та психологічний аспекти. Систематизовано теоретичний матеріал із питання сутності дистанційної освіти, її принципів, специфічних рис та впливу на процес адаптації студентів-першокурсників тощо.

Розглядаючи проблему електронного освітнього середовища, виокремлено його специфічні риси, запропоновано умови ефективності та принципи використання.

Охарактеризовано спеціальні платформи для комунікації учасників освітньої діяльності: Moodle, Google Meet, Zoom, Viber, Messenger; електронна пошта тощо. Проаналізовано зазначені платформи з погляду наявності переваг та недоліків для користувачів. Проведене опитування серед студентів I курсу спеціальності 017 «Фізична культура та спорт» мало за мету з'ясувати, яку саме платформу найчастіше використовували студенти протягом 2022–2023 навчального року для організації дистанційного навчання. Результати продемонстрували, що переважна більшість вибирає Zoom та Viber. За умови недоступності основної платформи студенти як запасні платформи вибрали Viber та електронну пошту.

Систематизовано визначені студентами переваги та недоліки дистанційної форми навчання. Узагальнено результати, представлені у вигляді таблиці.

***Ключові слова:** цифрові технології, адаптація, дистанційне навчання, електронне освітнє середовище, першокурсники, ЗВО, платформи освітньої діяльності.*

Kyselov Valerii, Kulyk Nina, Bykova Mariia. Adaptation of fresh-year students to the educational process using the means of the electronic educational environment

The study is devoted to identifying ways to optimize the process of adaptation to the educational process in the context of distance learning by first-year students in higher education institutions. The importance of the role of digital technologies in organizing the educational process in various types of educational institutions is proved. The use of digital technologies in educational activities contributes to improving the quality of learning, significantly accelerates the transfer and assimilation of knowledge, which enables first-year students to successfully and quickly adapt to the student environment.

The purpose of the study is to theoretically analyze and substantiate the effectiveness of digital technologies use for the adaptation of first-year students in the educational process.

Research methods: in the course of the study we used theoretical analysis of scientific sources on the problem of freshmen adaptation and the creation of a single electronic environment. The method of systematization, comparison, and generalization of data was also used, comparison, generalization of data obtained in the process of studying scientific and pedagogical literature.

The study analyzes the problem of first-year students adaptation to the conditions of studying at the university and characterizes its types, social and psychological aspects. The theoretical material on the essence of distance education, its principles and of distance education, its principles, specific features and impact on the adaptation process of of first-year students, etc.

The article emphasizes the relevance of creation of an electronic educational environment of the university, which is considered as a systematically organized a set of information, technical, educational and methodological support in the form of in the form of technical and software tools for accumulation, storage, processing and transmission of information that provides prompt access to learning resources and provides educational or scientific communications between the university administration, academic staff, students and trainees.

Considering the problem of electronic educational environment, its specific features have been identified, and the conditions of efficiency and principles of use.

Special platforms are characterized for communication between participants in educational activities: Moodle, Google Meet, Zoom, Viber, Messenger, e-mail, etc. We analyzed these platforms in terms of terms of advantages and disadvantages for users. A survey was conducted among 1st year students majoring in 017 "Physical Culture and Sports" was conducted to find out which platform was most often used by 1st year students during the 2022–2023 academic year to organize distance learning. The results showed that the vast majority of students choose Zoom and Viber.

If the main platform is unavailable, students chose Viber and email as backup platforms chose Viber and e-mail as backup platforms.

The advantages and disadvantages of distance learning identified by students are systematized. The generalized results are presented in the form of a table.

Key words: digital technologies, adaptation, distance learning, electronic educational environment, first-year students, institution of higher education, educational activity platforms.

Вступ. Проблема адаптації студентів першого курсу є актуальним питанням навчальних закладів вищої освіти. Адаптація студентів-першокурсників – досить складний процес, є важливим і проблематичним періодом на початку навчання [3].

Освітня діяльність, як і всі сфери життя українського суспільства, зазнає змін в умовах воєнного стану, відчуває активізацію процесу інформатизації, тому дистанційна та змішана форми навчання є нині основними для проведення освітнього процесу в закладах вищої освіти. А для синхронізації навчального процесу створюється єдине електронне освітнє середовище. Воно не лише виконує управлінсько-регулятивну функцію та забезпечує ефективну комунікацію, а й узагалі виступає одним із пріоритетів модернізації та однією з умов досягнення нової якості освіти.

Використання цифрових технологій в освітній діяльності сприяє підвищенню якості навчання, істотно прискорює передачу і засвоєння знань, що дає можливість студентам-першокурсникам успішно та швидко адаптуватися у студентському середовищі.

Спираючись на Закон «Про освіту» [7], ми пропонуємо та запроваджуємо варіативність форм здобуття освіти: дистанційну, мережеву, змішану.

Сьогодні дистанційна освіта зазнає істотних змін, що свідчить про її дедалі зростаючий попит на ринку освітніх послуг. Розвиток дистанційної освіти стикається з такими проблемами, як швидке зростання потреби у навчанні, відповідне технологічне забезпечення навчання та адаптація навчання до сучасних технічних вимог. Нині використовуються багато інтерпретацій понять: електронне навчання, цифрове навчання, онлайн-навчання і т. д.

Аналіз літературних джерел свідчить про те, що використання цифрових технологій у дистанційному навчальному процесі є ефективним інструментом, який активно використовується в освітній діяльності для підвищення її якості (Бивалькевич Л., Лілік О., 2019; Лілік О., Бивалькевич Л. 2021; Кулик Н., 2022).

Для синхронізації та ефективного управління інформаційними потоками створюється електронне освітнє

середовище університету – це системно організована сукупність інформаційного, технічного, навчально-методичного забезпечення у вигляді технічних і програмних засобів накопичення, зберігання, обробки та передачі інформації, що забезпечує оперативний доступ до навчальних ресурсів і здійснює освітні чи наукові комунікації між адміністрацією університету, науково-педагогічними працівниками, студентами та слухачами.

Метою створення електронного освітнього середовища університету є: сприяння реалізації місії університету щодо широкої доступності до одержання якісної освіти; залучення нового контингенту студентів та користувачів освітніх послуг; організація навчального процесу за денною, заочною, дистанційною формами навчання для студентів і слухачів системи підвищення кваліфікації за сучасними інформаційними технологіями; доступ споживача до відкритих навчальних матеріалів та відповідної документації з будь-якого місця у зручний час для забезпечення гнучкості процесу навчання; забезпечення умов для самостійної роботи і самонавчання; підтримка широкого впровадження принципів академічної мобільності студентів; підвищення конкурентоспроможності університету в українському та міжнародному науково-освітньому просторі, що дасть змогу забезпечити позитивну динаміку рейтингу університету у світі та підвищить його вебметричні показники.

Наші спостереження доводять, що студент приходить до університету і відчуває невпевненість у собі, хвилювання, тривогу за створення нових контактів, оскільки не розуміє сам процес навчання, і все це є складниками процесу адаптації. Вона супроводжується звиканням до нових умов, новим соціальним статусом, іншим ритмом навчання, здобуттям умінь і навичок, досвіду, формуванням особистісних якостей.

Значна кількість науковців розглядали питання адаптації студентів до навчання у ЗВО, зокрема: Н. А. Буняк, І. А. Добрянський, Л. П. Жулик, О. Д. Грешишкіна, В. В. Заморуєва, Л. В. Зданевич, Т. М. Кармадонова, Н. В. Любченко, Т. А. Каткова, М. О. Макаренко,

Т. Л. Свистун, О. О. Ахмедова, Е. О. Глазков, С. М. Кондратюк, Н. І. Мучинська, Л. О. Мороз, Н. М. Перепічна, О. В. Прудська, В. Ю. Стрелцова та ін.

Отже, проблема адаптації особистості до нових умов життя є надзвичайно актуальною.

Мета дослідження полягає у теоретичному аналізі та обґрунтуванні ефективності використання цифрових технологій для адаптації студентів-першокурсників в освітньому процесі.

Матеріали та методи. У процесі дослідження ми використовували теоретичний аналіз наукових джерел із проблеми адаптації першокурсників та створення єдиного електронного середовища в університеті; також застосовано методи систематизації, порівняння, зіставлення, узагальнення даних, одержаних у процесі вивчення науково-педагогічної літератури.

Результати. Термін «адаптація» досліджується широким колом галузей наукового знання, однак дослідники ще не відзначилися єдністю думок щодо його змісту. Ми бачимо, що позиція одних авторів полягає у розгляді адаптації як процесу, результату «присотування», а позиція інших – у розумінні адаптації як «взаємодії» людини з людиною (певним колективом, групою) або як «взаємодії» людини і середовища.

На думку Т. Буяльської та М. Прищака, процес адаптації включає у себе, перш за все, власне активність суб'єкта діяльності, що висуває вимоги, насамперед, необхідності усвідомлення своїх дій і вчинків, аналіз характерних особливостей і результатів взаємодії (у даному разі першокурсника) з новими людьми та обставинами, а також пошуку власних шляхів рішень відповідно до конкретних умов життєдіяльності. Тобто адаптація завжди містить у своєму складі багатогранні взаємини людини з довкіллям.

Адаптація першокурсника полягає у здатності відповідати вимогам і нормам закладу вищої освіти, а також у вмінні розвиватися в новому для себе освітньому середовищі, реалізувати свої здібності та потреби, не вступаючи із цим середовищем у протиріччя [4].

Адаптація студентів-першокурсників до умов навчання у ЗВО містить соціальний та психологічний аспекти. Звідси, соціально-психологічна адаптація – це складне інтегральне утворення, що визначає особливості взаємодії особистості із соціальним середовищем та забезпечує самоорганізацію особистості у змінюваних умовах соціальної взаємодії [6].

Більшість науковців погоджується з такою класифікацією видів адаптації: 1) професійна адаптація студентів у ЗВО як процес залучення до професії, здобуття ними навичок, знань, умінь, які є обов'язковими для майбутньої професії; 2) дидактична адаптація – уміння особистості пристосуватися до нових умов навчання; 3) оперативна адаптація, що залежить від зв'язку методів навчання між школою та ЗВО, самостійності, творчого мислення, які вже стали рисами особистості; 4) соціально-психологічна – пристосування до групи, залежить від стосунків у колективі, а також від стилю поведінки студента.

Використання нових інноваційних моделей навчання та технологій потребує не лише наукового підґрунтя

у вигляді досліджень, експериментів, методик упровадження, а й необхідності створення різноманітних електронних освітніх середовищ, які задовольняють освітні вимоги кожної людини, яка навчається, відповідно до її потреб та можливостей за індивідуальною траєкторією навчання, використовуючи різні форми [2; 8].

Сьогодні навчання у ЗВО відбувається у змішаному режимі, насамперед дистанційно, оскільки країна знаходиться у складному режимі життя в умовах війни.

Дистанційна освіта – це сучасне досягнення та можливість особистості навчатися й отримувати необхідні знання віддалено від навчального закладу в зручний час. Положення про дистанційну освіту та Концепція розвитку дистанційної освіти в Україні регулюють права й обов'язки учасників навчального процесу [5; 7].

Серед основних принципів дистанційного навчання виділяють гнучкість, модульність, динамічність, адаптивність, неперервність, креативність і відкритість, базуються вони переважно на самостійному отриманні необхідного обсягу та якості знань і передбачають поєднання широкого спектру традиційних та новітніх інформаційних технологій. Використання цих технологій дає змогу студентам поповнити перелік умінь і навичок, які в подальшому визначатимуть успішність людини в будь-якій сфері діяльності. До них відносяться уміння самостійно планувати свою діяльність; уміння приймати рішення, робити вибір і нести за нього відповідальність; уміння працювати в інформаційному просторі (відбирати необхідну інформацію, структурувати і використовувати для прийняття рішення щодо певного завдання); уміння подавати результати діяльності з використанням інформаційних технологій; навички самоосвіти [1].

Щодо ефективності дистанційного навчання, то вона полягає у тому, що студенти самі відчувають необхідність подальшого навчання, а не піддаються тиску з боку, вони мають можливість роботи з навчальними матеріалами в такому режимі й обсязі, який підходить безпосередньо їм самим, і послідовне виконання контрольних-діагностичних завдань і випускної роботи, а також підтримка у всіх питаннях із боку викладача забезпечує планомірне засвоєння знань. Головною складністю для студентів-першокурсників під час дистанційного навчання є те, що вони повинні змушувати самі себе вчитися, та відсутність особистого спілкування з викладачем та групою, що є одним із головних завдань процесу адаптації.

Щодо основних компонентів адаптації (*власне психологічна адаптація* – формування психологічно комфортного стану індивіда в процесі навчання; *соціально-психологічна адаптація* (адаптація до одногрупників, інших студентів ЗВО, викладачів, представників адміністрації); *власне соціальна (нормативна) адаптація* як прийняття норм і цінностей соціальної організації ЗВО та інституту студентства) [3], то в умовах дистанційного навчання вони розкриваються не повністю.

Сучасне освітнє середовище вимагає від учасників освітнього процесу, окрім професійних навичок, наявності універсальних м'яких навичок, серед яких

провідними є навички роботи в команді, креативне мислення, лідерські якості, критичне мислення та ін. Актуальними для майбутнього фахівця з фізичної культури є також навички саморозвитку, самоврядування, самовдосконалення й адаптації до прагнення успішно навчатися. Дослідження Н. А. Кулик [4] підтверджують, що такі навички отримали назву self-skills, тобто навички розуміння і формування самого себе.

Науковці І. Воронікова та В. Ковальчук [2] розглядають технологію дистанційного навчання як елемент системи безперервної освіти і як модель інтеграції заочної та очної форм навчання, яка порівняно з традиційним навчанням має низку переваг: масовість і відносна дешевизна отримання знань; паралельне з професійною діяльністю навчання без відриву від виробництва; підвищення творчого та інтелектуального потенціалу здобувача освіти шляхом самоорганізації навчальної діяльності.

Із розвитком цифрових технологій для забезпечення освітнього процесу в умовах дистанційного навчання використовується велика кількість систем управління навчальними елементами, програм для організації відеоконференцій, сервісів відеотелефонного зв'язку, додатків для дзвінків і обміну повідомленнями. Для комунікації між учасниками освітньої діяльності використовуються спеціальні платформи Moodle, Google Meet, Zoom, Viber, Messenger, електронна пошта. Саме використання цифрових платформ дає змогу прискорити процес адаптації першокурсників до навчального та виховного процесів у закладі вищої освіти, мобільно та якісно вести спілкування щодо організації освітнього процесу, питань інформаційного та побутового характеру в студентському середовищі.

Moodle (Modular Object-Oriented Dynamic Learning Environment, вимовляється «Мудл») – це модульне об'єктно-орієнтоване динамічне навчальне середовище, яке називають також системою управління навчанням, системою управління курсами, віртуальним навчальним середовищем або просто платформою для навчання, яка надає викладачам, учням та адміністраторам великий набір інструментів для комп'ютеризованого навчання, у тому числі дистанційного.

Ця платформа користується попитом серед студентів та викладачів, є базовою в деяких університетах. Вона має значну кількість різноманітних навчальних елементів (так званих «модулів»), які ефективно та зручно забезпечують діалог і співпрацю між викладачем та студентами. За допомогою цієї платформи викладач має змогу як вибирати будь-який із модулів, розміщувати його на сайті, так і редагувати, оновлювати, використовувати для інформування, навчання та оцінювання студентів. Платформа дає змогу використовувати в межах навчальної дисципліни форуми, слідкувати за активністю студентів, містить зручний для користування електронний журнал оцінок. Універсальність платформи Moodle полягає також у тому, що її можливо використовувати не лише в навчанні школярів, студентів, а й під час підвищення кваліфікації, бізнес-навчання тощо.

Проаналізуємо з погляду переваг платформу Google Meet.

Ця платформа має можливість організації як відеозустрічей, так і онлайн-занять зі студентами і слухачами. Зручним є те, що у зустрічі одночасно можуть брати участь до 150 користувачів. Також перевагою порівняно з іншими платформами є те, що тривалість заняття може становити до 300 годин безперервно. Зручною є можливість демонстрації матеріалів на робочому столі ПК під час занять і семінарів: під час зустрічі можна надати доступ до свого екрану, щоб показати презентації або іншу інформацію на робочому столі. Слід відзначити можливість планування занять заздалегідь та прив'язку до гугл-календаря. Універсальності платформі додає можливість синхронізації запланованих занять, яка виконується автоматично на всіх пристроях, тому почати зустріч можна на комп'ютері, а закінчити – на іншому пристрої, наприклад телефоні. Має можливість запису занять зі збереженням відео на Google-диску. А приєднатися можна як через браузер, так і через додаток для Android або iOS.

Третя платформа нашого аналізу – Zoom – це сервіс для організації онлайн-занять та вебсемінарів (вебінарів). Серед цікавих можливостей Zoom ми відзначаємо такі: проведення онлайн-занять із відео високої якості та можливістю участі до 100 користувачів; є функція демонстрації матеріалів на робочому столі ПК під час відеозустрічі; є функція планування занять заздалегідь і можливість запрошувати учасників; запис занять за участі студентів і особистих звернень; організація загальних і приватних чатів для листування та обміну матеріалами.

Головні особливості використання Telegram у процесі навчання:

- додаток дає можливість об'єднувати до 200 осіб в одному чаті;
- Telegram пропонує низку каналів, що дає змогу викладачу ділитися цікавими посиланнями з групою учнів;
- додаток дає змогу ділитися голосовими повідомленнями;
- дає змогу передавати файли будь-якого формату;
- учні та вчитель мають змогу вивчати культуру та мову від безпосередньої особи, це сприяє інтернаціональному спілкуванню.

Для аналізу рівня популярності в освітньому процесі зазначених платформ нами було проведено опитування серед студентів I курсу спеціальності 017 «Фізична культура та спорт». В опитуванні взяли участь 40 респондентів (студенти двох груп). Ми намагалися з'ясувати, яку саме платформу найчастіше використовували студенти I курсу протягом 2022–2023 навчального року для організації дистанційного навчання. Студенти вибирали серед запропонованих варіантів Moodle, Google Meet, Zoom, Viber, Messenger, або інший (запропонувати який саме).

Нами отримано такі результати: Moodle – 2; Google Meet – 4; Zoom – 21; Viber – 11; Messenger – 1; Інший – 0.

Також було поставлено питання щодо запасного варіанту, якщо основний не спрацює з технічних причин. Отримано такі результати: Moodle – 0; Google Meet – 0; Zoom – 0; Viber – 21; Messenger – 0; Інший – 19 (телефон, електронна пошта).

Таблиця 1

Переваги та недоліки дистанційного навчання

Переваги	Недоліки
Можливість опанувати навчальний матеріал у зручному темпі	Обов'язкова наявність гаджетів, що забезпечують доступ до освітніх платформ
Можливість переглядати відеоматеріал декілька разів, доступність навчання	Наявність якісного Інтернету та зв'язку, що є проблематичним за умов постійного відключення світла
Можливість навчатися у зручний час або день	Багато часу студенти змушені проводити біля екрану комп'ютера
Можливість навчатися з будь-якого міста, навіть в евакуації	Відсутність безпосереднього живого спілкування з одногрупниками та викладачами, утруднення мотивації до навчання
Можливість зворотного зв'язку з викладачем за допомогою різних гаджетів та технологій (електронна пошта, мобільний зв'язок, SMS-повідомлення тощо)	Можливість не брати активної участі у занятті, ховаючись за закритими «віконцями» та виключеними камерами

Також ми запропонували студентам визначити переваги та недоліки дистанційної форми навчання. Узагальнюючи отримані результати, ми подаємо їх у вигляді табл. 1.

Висновки. Аналіз науково-методичної літератури довів, що дистанційна форма навчання у закладах вищої освіти в умовах воєнного стану є якісною можливістю віддалено навчатися та отримувати необхідні знання. Новий рівень комунікації та управління освітнім процесом забезпечується шляхом використання цифрових технологій для зв'язку між учасниками освітнього середовища, тому й адаптація до нових соціальних умов студентів-першокурсників проходить успішно, адже нині мобільний пристрій є ефективним інструментом для спілкування, навчання та організації дозвілля для молоді.

Використання ІТ у навчанні – це наступний еволюційний крок до надання навчальному процесу властивостей адаптивності, гнучкості, відкритості та мобільності. Навчання перетворюється на інтерактивну взаємодію викладача і студента.

Подальші дослідження зазначеної проблеми будуть спрямовані на формування цифрової компетентності у здобувачів вищої освіти в умовах дистанційного навчання.

Література:

1. Вербівський Д.С. Електронне освітнє середовище навчання математичних дисциплін: принципи побудови і структура. URL: http://eprints.zu.edu.ua/28800/1/Zbirnik_statey_VII_konf-55-58.pdf.
2. Вороникова І.П., Ковальчук В.І. Моделі використання елементів дистанційного навчання в школі. Інформаційні технології і засоби навчання. *Інформаційні технології та засоби навчання*. 2017. Т. 60(4). С. 58–76. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ITZN_2017_60_4_7.
3. Йопа Т.В., Остапов А.В. Адаптація студентів-першокурсників до умов навчання у закладах вищої освіти. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка*. 2021. № 2(340). С. 16–27.
4. Кулик Н.А. Формування soft skills у майбутніх фахівців фізичної культури і спорту. *Новачії, практики та перспективи розвитку фізичної культури і спорту* : матеріали V Всеукр. наук.-практ. семінару, 15–16 квітня 2022 р. Кривніцький : Лисенко В.Ф., 2022. С. 92–94.
5. Положення про електронні освітні ресурси : Наказ Міністерства освіти і науки, молоді та спорту № 1060 від 01.10.2012. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z1695-12>.
6. Адаптація студентів нового набору. URL: <http://xapkpdaa.org.ua/2019/08/23/adaptatsiia-studentiv-novoho-naboru/>.
7. Дистанційна освіта. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/visha-osvita/distancijna-osvita>.
8. Methods of introducing information technologies into the educational process of higher education institutions of Ukraine / I. Romanchenko, A. Prokopenko, I. Zaichko, L. Prokopenko, P. Rybalko, S. Bobrovytska, O. Kyselyova. *IJCSNS International Journal of Computer Science and Network Security*. 2021. Vol. 21. № 5.

References:

1. Verbivskiy D.S. Elektronne osvitne seredovishe navchannya matematichnih distsiplin: printsipi pobudovi i struktura. Retrieved from: http://eprints.zu.edu.ua/28800/1/Zbirnik_statey_VII_konf-55-58.pdf.
2. Vorotnikova, I.P., Kovalchuk, V.I. Modeli vikoristannya elementiv distantsiyynogo navchannya v shkoli. Informatsiyini tehnologiyi i zasobi navchannya. *informatsiyini tehnologiyi ta zasobi navchannya* T. 60 (4), 2017. S. 58–76. Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ITZN_2017_60_4_7.
3. Yopa T.V., Ostapov A.V. Adaptatsiya studentiv-pershokursnikiv do umov navchannya u zakladah vischoyi osviti. *Visnik Luganskogo natsionalnogo universitetu imeni Tarasa Shevchenka*. 2021. № 2(340). S. 16–27.
4. Kulik N.A. Formuvannya soft skills u maybutnih fahivtsiv fizichnoyi kulturi i sportu. *Novatsiyi, praktiki ta perspektivi rozvitku fizichnoyi kulturi i sportu* : materialy V Vseukr. nauk.-prakt. seminaru, 15–16 kvitnya 2022 r. Kropivnitskiy : Vidavets Lisenko V.F. 2022. S. 92–94.
5. Polozhennya pro elektronni osvitni resursi. Nakaz Ministerstva osviti i nauki, molodi ta sportu № 1060 vId 01.10.2012. Retrieved from: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z1695-12>.
6. Adaptatsiia studentiv novoho naboru [Adaptation of students of the new set]. Retrieved from: <http://xapkpdaa.org.ua/2019/08/23/adaptatsiia-studentiv-novoho-naboru/>.
7. Dystantsiina osvita [Distance education]. Retrieved from: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/visha-osvita/distancijna-osvita>.
8. Romanchenko I., Prokopenko A., Zaichko I., Prokopenko L., Rybalko P., Bobrovytska S., Kyselyova O. (2021). Methods of introducing information technologies into the educational process of higher education institutions of Ukraine. *IJCSNS International Journal of Computer Science and Network Security*. Vol. 21 № 5.